
«УБЮ КОРОЛЬ»

Драма на п'ять дій у прозі

Переклав з французької
Анатолій Перепада
Перекладено за виданням:
Jarry Alfred. Ubu roi. Tout Ubu.
Librairie Générale Française, 1962.

ДІЮТЬ:

Батько Убю.
Мати Убю.
Капітан Бордюр.
Король Венцеслав.
Королева Роземунда.
Боле слав } — їхні сини.
Ладислав }
Бугрелав }
Генерал Ласцій.
Станіслав Лещинський.
Ян Собеський.
Микола Ренський.
Імператор Олексій.
Жірон } — охоронники.
Піль }
Котіс }
Змовники і солдати.

Народ.
Михайло Федорович.
Шляхта.
Судді.
Радники.
Фінансисти.
Казначейські служники.
Селяни.
Вся російська армія.
Все військо польське.
Гвардійці Матінки Убю.
Капітан.
Ведмідь.
Казначейський кінь.
Мозковибивачка.
Команда.
Командир.

ДІЯ ПЕРША

СЦЕНА ПЕРША

Батько Убю, Мати Убю.

Батько Убю. Чорт!

Мати Убю. Щоб ти знав, Батечку Убю,— ти всім відомий
найпослідущий голодренець!

Батько Убю. Дивись, Матінко Убю, приб'ю!

Мати Убю. Вбивати, Батечку Убю, треба не мене.

Батько Убю. Зеленою свічкою свідчуся, не розумію.

Мати Убю. Невже, Батечку Убю, ти задоволений своєю до-
лею?

Батько Убю. Зеленою свічкою свідчуся, сто чортів твоєї
мамі, авжеж, мадам, задоволений. Як-не-як драгунський капітан,
лейб-гвардієць короля Венцеслава, кавалер польського ордена
Червоного Орла та ще й колишній король Арагонський, хіба цього
мало?

Мати Убю. Як?! Ти був королем Арагонським, а тепер чим тішишся: шикуюєш півсотні денщиків, озброєних шатківницями. А ти міг би замість арагонської корони надіти на свою довбешку польську корону!

Батько Убю. Ох, Матінко Убю, темні твої слова для мене.

Мати Убю. Ти дурень, та ще й заплішений дурень!

Батько Убю. Зеленою свічкою свідчуся, король Венцеслав ще здоровий нівроку. Та навіть якби він умер, у нього ж купа дітей-княжат.

Мати Убю. А якщо взяти та й вирізати увесь його рід і посадити замість нього на трон тебе?

Батько Убю. Е, Матінко Убю, за таку образу я зараз продірявлю твою макітру!

Мати Убю. Ну, продірявиш мою макітру. А хто ж, небораче, лататиме тобі твої просиджені штани?

Батько Убю. А й справді, як же тоді? Сідниця у мене як сідниця.

Мати Убю. Так ось, я зробила б так, щоб ця сідниця утвердилася на престолі. Тоді ти зміг би пишатися в достатках та в розкошах, їсти щодня ковбасу і роз'їжджати в каретах.

Батько Убю. Якби я вийшов у королі, то звелів би пошити здоровенний капор, такий, який я носив в Арагоні, поки його так нахабно не поцупили в мене ці шелихвости іспанці.

Мати Убю. Ти розжився б також і на парасольку і на довжелезний, аж до п'ят, плащ.

Батько Убю. Ех, перед такою спокусою здаюся! Кістка тобі в горло, в горло тобі кістка: запопав би я його десь на узліссі, він пережив би не дуже приємну чверть години!

Мати Убю. Браво, Батечку Убю, оце вже чую мужа!

Батько Убю. Е ні! Щоб це я, драгунський капітан, та зарізав польського короля! Краще смерть!

Мати Убю (вбік). Чорт! (Голосно). То ти волієш, Батечку Убю, так і залишитися бідним, як церковна миша?

Батько Убю. Хай тобі грець! Зеленою свічкою свідчуся: краще бути бідним, як худенька і славна мишка, ніж багатим, як лихий і розгодований котяра.

Мати Убю. А капор? А парасолька? А довгополий плащ?

Батько Убю. А далі що, Матінко Убю? (Виходить, грюкаючи дверима).

Мати Убю (сама). Цур тобі, пек! Його важко розколоти, але, цур тобі, пек, здається, я його похитнула. З Божої ласки і з моєю поміччю, може, через тиждень стану я королевою Польщі.

СЦЕНА ДРУГА

Вітальня в домі Батька Убю, щедро накритий стіл посередині.

Батько Убю, Мати Убю.

Мати Убю. Ех, спізнюються гості, і набагато спізнюються.

Батько Убю. Атож, зеленою свічкою свідчуся! У мене з голо-

ду живіт запався. А ти, Матінко Убю, сьогодні зовсім негарна. Може, це через цей прийом?

Мати Убю (знижуючи плечима). Чорт!

Батько Убю (заволодіваючи смаженим курчам). Зголоднів я. Так би й ум'яв цю птицю. По-моєму, це курчатко. Смакує.

Мати Убю. Що ти, нещасний, робиш? Гостям не дістанеться!

Батько Убю. Такий багатий стіл. Я трішечки. А ти, Матінко Убю, поглянь у вікно, чи не видно гостей.

Мати Убю (підходячи до вікна). Ні душі не бачу.

Скориставшись моментом, Батько Убю підхоплює зі столу кружок телятини.

Мати Убю. Ага, от капітан Бордюр появився зі своїми людьми. Ти що там, Батечку Убю, жуєш?

Батько Убю. Нічого, шматочок телятини.

Мати Убю. Ой леле! Телятина, телятина, телятина! Він їсть телятину! Рятуйте!

Батько Убю. Зеленою свічкою свідчуся, я тобі очі повидрякую.

Двері відчиняються.

СЦЕНА ТРЕТЯ

Батько Убю, Мати Убю, Капітан Бордюр та його люди.

Батько Убю. Здрастуйте, панове, ми уже заждалися вас. Сідайте до столу!

Капітан Бордюр. Моє шанування, мадам. А де ж це подівся Батечко Убю?

Батько Убю. Ось я! Ось! Хай йому біс! Зеленою свічкою свідчуся, я ж немалої комплекції.

Капітан Бордюр. Моє шанування, Батечку Убю. Гвардійці, сідайте.

Розсаджуються за столом.

Батько Убю. Ху, ще трошки, і стілець піді мною вломиться.

Капітан Бордюр. Ну, Матінко Убю, чим нас сьогодні частуете?

Мати Убю. Візьміть от меню.

Батько Убю. Ого, цікаво глянути.

Мати Убю. Суп з кльоцками, котлети, телятина, курчата, собачий паштет, куприк індички, шарлотка по-російському...

Батько Убю. Ого, по-моєму, непогано. Що ще є?

Мати Убю (перераховує далі). Холодець, салат, фрукти, десерт, варене м'ясо, земляна груша, кучерява капуста по-чортячому.

Батько Убю. Ти що, гадаєш, я султан чи богдыхан, щоб так витрачатися?

Мати Убю. Ви цього дурня не слухайте!

Батько Убю. Ах, так? Тоді я всаджу зуби у ваші литки.

Мати Убю. Краще, Батечку Убю, попоїж. Ось тобі суп з кльоцками.

Батько Убю. Хай ти скажишся! Та й гидке.

Капітан Бордюр. Справді не смакує.

Мати Убю. А чого ж тобі, бусурмане, хочеться?

Батько Убю (плескаючи себе по лобі). О, у мене ідея! Я зараз. (Іде).

Мати Убю. Панове, покуштуйте телятини.

Капітан Бордюр. Вона дуже добра, я ситий.

Мати Убю. А ось куприки.

Капітан Бордюр. Чудово! Чудово! Хай живе Матінка Убю!

Гвардійці (хором). Хай живе Матінка Убю!

Батько Убю (повертаючись). Скоро іншої заспіваєте: хай живе Батечко Убю!

В руках у нього величезна мітла, яку він кидає на стіл.

Мати Убю. Що ти, нещасний, робиш?

Батько Убю. Покуштуйте трішечки.

Дехто куштує і падає отруєний.

Батько Убю. Матінко Убю, передай мені котлети, я вже почав був їсти.

Мати Убю. Будь ласка.

Батько Убю. Геть звідси всі! Капітане Бордюр, я вам кажу!

Гості. О, ми ще не пообідали.

Батько Убю. Як це не пообідали? Геть! Забирайтеся всі! А ви, Бордюр, залиштеся.

Ніхто за столом не рушає з місця.

Батько Убю. Ви ще тут? Зеленою свічкою свідчуся, я вас повбиваю котлетами. (Починає шпурляти котлети).

Гвардійці (хором). Ой-йой! Ай-яй! Рятуйте! Поможіть! Ой лишенько! Вмираю!

Батько Убю. Чорт! Чорт! Чорт! Геть, геть, кажу!

Гвардійці (хором). Рятуйся, хто може! Відщепенець Батько Убю! Запроданець! Злидар! Жебрак!

Батько Убю. Ху, нарешті пішли. Ніяк не віддишуся. А я ж іще не пообідав як слід. Іди сюди, Бордюр.

Виходять з Матінкою Убю.

СЦЕНА ЧЕТВЕРТА

Батько Убю, Мати Убю, Капітан Бордюр.

Батько Убю. Ну як, капітане, пообідав?

Капітан Бордюр. Все було, пане, смачно, крім чорта.

Батько Убю. Е, чорт теж смакував.

Мати Убю. У кожного свій смак.

Батько Убу. Капітане Бордюр, я вирішив зробити вас герцогом Литовським.

Капітан Бордюр. Яким чином, Батечку Убу? По-моєму, в кишенях у вас вітер свистить.

Батько Убу. Через кілька днів, хоч-не-хоч, біля моїх ніг лежатиме Польща.

Капітан Бордюр. Уб'єте Венцеслава абощо?

Батько Убу. А він не в тім'я битий, цей пролаза, здогадався.

Капітан Бордюр. Якщо треба вбити Венцеслава, то я готовий. Я смертельний ворог його і за своїх людей ручаюся.

Батько Убу (кидаючись його цілувати). О! О! Як я люблю тебе, Бордюр!

Капітан Бордюр. Тьху, та від вас, Батечку Убу, тхне! Ви що, ніколи не миєтесь?

Батько Убу. Рідко.

Мати Убу. Ніколи!

Батько Убу. Я тобі от ноги відтопчу.

Мати Убу. Чорта пухлого!

Батько Убу. Іди, Бордюр, розмова закінчена. Але зеленою свічкою свідчуся і присягаюся Матінкою Убу: неодмінно зроблю з тебе герцога Литовського.

Мати Убу. Але...

Батько Убу. Мовчи, моє кохане дитятко...

Виходять.

СЦЕНА П'ЯТА

Батько Убу, Мати Убу, Фельд'єгер.

Батько Убу. Тобі, пане, чога? Забирайся! Ти мені набрид!

Фельд'єгер. Пане, вас король вимагає до себе. (Виходить).

Батько Убу. О чорт! Хай ти луснеш! Зеленою свічкою свідчуся, мене викрито, і тепер скарають на горло! Ой леле!

Мати Убу. Ну й вайло! А час не стоїть на місці!

Батько Убу. О, ідея! Скажу, що це Матінка Убу і Бордюр!

Мати Убу. Ах ти барило Беу! Тільки спробуй...

Батько Убу. Зараз же йду туди. (Виходить).

Мати Убу (кидаючись наздогін). О, Батечку Убу, Батечку Убу, я тобі дам ковбаси! (Виходить).

Батько Убу (в кулісі). О, чорт! Вона таки може пишатися нею, ковбасою!

СЦЕНА ШОСТА

Королівські палати.

Король Венцеслав в оточенні лейб-гвардії; Бордюр; королевичі Болеслав, Ладислав і Бугрелав, потім Батько Убу.

Батько Убу (входячи). Бачте, це не я, це Матінка Убу і Бордюр.

Король. Що таке, Батечку Убю?

Бордюр. Він випив зайвого.

Король. Я теж оце зранку.

Батько Убю. Так, я п'яний як чіп, упився французьким.

Король. Батечку Убю, за твої великі заслуги на посту драгунського капітана даю тобі титул графа Сандомирського.

Батько Убю. О вельможний пане Венцеславе, не знаю, як і дякувати!

Король. Не варто дякувати, Батечку Убю. І щоб завтра вранці ти був на параді.

Батько Убю. Буду на параді, буду. У відповідь на вашу ласку прийміть у дар сопілку. (Простягає королю сопілку).

Король. А що мені робити з сопілкою? Віддам її Бугрелаву.

Бугрелав. Цей Батечко Убю на цвіту прибитий.

Батько Убю. А тепер я зникаю. (Робить поворот і падає). Ой-ой! Проби! Зеленою свічкою свідчуся, я порвав кишки і надсадив бебехи!

Король (піднімаючи його). Батечку Убю, ти не забився?

Батько Убю. Ще й як, ох, смерть моя! Що ж буде з Матінкою Убю?

Король. Ми подбаємо, щоб допомогти їй.

Батько Убю. Який ви все-таки добрий король. (Виходить). Воно-то так, але тебе, королю Венцеславе, доведеться зарізати.

СЦЕНА СЬОМА

Оселя Убю.

Жірон, Піль, Котіс, Батько Убю, Мати Убю, змовники і солдати,
Капітан Бордюр.

Батько Убю. Ну от, любі друзі, пора скласти план змови. Хай висловиться кожен. Спершу, з вашого дозволу, своїми міркуваннями поділюся я.

Капітан Бордюр. Слухаємо вас, Батечку Убю.

Батько Убю. Так ось, друзі мої, я за те, щоб короля отруїти, та й годі, підсипавши йому в їжу миш'яку. Він покуштує страву і гинне, а я проголошу себе королем.

Всі (хором). Пхе, як бридко!

Батько Убю. Як, вам таке не дошмиги? Тоді слово тобі, Бордюре.

Капітан Бордюр. Я, я за те, щоб рубонутися його мечем так, щоб розпанахати від голови до пояса.

Всі (хором). Оце воно — і шляхетно, і по-чоловічому!

Батько Убю. А що, як він хвицнеться? Тепер я пригадую: він на парад звичайно взуває залізні черевики, щоб давати ними під зад. Аби я знав, що так обернеться, я, щоб вибратися з цієї проклятої халепи, побіг би й доніс на вас, я певен: він би мене ще й золотом осипав.

Мати Убю. Ах ти, зраднику, боягузе, сволотнику і примітивний кримінальнику!

Всі (хором). Обпллюйте Батечка Убю!

Батько Убю. Е, панове, заспокойтеся, ви ж не збираєтеся вивертати мої кишени! Зрештою, я згоден постраждати за вас. Звичайно, якщо ти, Бордюре, візьмеш на себе роль зарізяки.

Капітан Бордюр. А чи не краще гуртом накинутися на нього з криком і репетом? Тоді може взяти участь уся лейб-гвардія.

Батько Убю. Згода. Я зумисне наступлю йому на мозолі, він брикнеться, тут я й вигукну: Чорт! За цим гаслом ви накинетеся на нього.

Мати Убю. Атож. І як тільки він сконає, ти візьмеш його скіпетр і корону.

Капітан Бордюр. А я з лейб-гвардією виб'ю до ноги августійшу родину.

Батько Убю. Гаразд, і особливо дивись, щоб не втік юний Бугрелав.

Виходять.

Батько Убю (переймаючи їх і завертаючи). Панове, ми забули про обов'язковий церемоніал. Треба поклястися рубати чесно.

Капітан Бордюр. А як його провести? Священика нема.

Батько Убю. Матінка Убю його замінить.

Всі (хором). Гаразд, хай буде так!

Батько Убю. Отже, ви присягаєтеся — вбивати короля посправжньому?

Всі (хором). Так, присягаємося. Хай живе Батечко Убю!

Кінець першої дії.

ДІЯ ДРУГА

СЦЕНА ПЕРША

Королівські палати.

Венцеслав, Королева Роземунда, Болеслав,
Ладислав і Бугрелав.

Король. Пане Бугрелаве, сьогодні вранці ти нагрубівив панові Убю, кавалерові на службі у мене і графові Сандомирському. Ось чому я забороняю тобі з'являтися на парад.

Королева. Не про заборону подумати б тобі, Венцеславе, а про оборону.

Король. Мадам, я своїх рішень не скасовую. Своїми нісенітницями ти вже набридла мені.

Бугрелав. Слухаюся, пане мій отче!

Королева. То що, сір, ти підеш на парад? Це твоя тверда ухвала?

Король. А чом би й ні, мадам?

Королева. Мені знов снився сон: тебе вбивають булавою і тіло кидають у Віслу, а потім орёл, такий, як на польському гербі, покладає корону на голову йому.

Король. Кому?

Королева. Батечку Убю.

Король. Що за бридня! Пан Убю шляхтич до самих кісток, він з шкури пнеться, щоб догодити мені.

Королева і Бугрелав (разом). Ти страшенно помиляєшся.

Король. Цить, шмаркачу! А вам, мадам, я доведу, що добродій Убю зовсім мені не страшний: вирушу на парад так, як зараз, без лат і меча.

Королева. За свою довірливість ти дорого заплатиш, заплатиш головою.

Король. Ходім, Ладиславе, ходім, Болеславе.

Виходять. Королева і Бугрелав підходять до вікна.

Королева. Бугрелаве, ходімо зі мною в каплицю помолитися за батька і братів.

СЦЕНА ДРУГА

Парадний плац.

Військо польське, Король, Болеслав, Ладислав, Батько Убю,
Капітан Бордюрі його підлеглі, Жірон, Піль, Котіс.

Король. Нумо, шановний Батечку Убю, ближче зі своїм почтом до мене, щоб почати огляд.

Батько Убю (своїм людям). Приготуватися. (До Короля). Зараз, пане, зараз.

Гвардійці Убю оточують Короля.

Король. А, це полк гданських кінногвардійців! Кавалергарди як на підбір, їй-богу!

Батько Убю. Ви так гадаєте? А мені вони здаються жалюгідними. Ось погляньте на оцього. (Солдатові). Відколи ти вже не мився, соколику?

Король. Та цей солдат — взірець чистоти. Що це ви взяли собі в голову, Батечку Убю?

Батько Убю. А от що! (Наступає Королю на ногу).

Король. Мугир!

Батько Убю. Чорт! До мене, друзі гвардійці!

Бордюр. Ура! Вперед!

Всі б'ють Короля, один змовник стріляє.

Король. Рятуйте! Матко Боска, я загинув!

Болеслав (до Ладислава). Що це? На бій ставаймо!

Батько Убю. О, корона моя! А тепер беріться за інших!

Капітан Бордюр. Бий зрадників!

Королевичі тікають, за ними погоня.

СЦЕНА ТРЕТЯ

Королева і Бугрелав.

Королева. Нарешті до мене вертається спокій.

Бугрелав. Боятися нема ніяких підстав.

Знадвору долинає страшний лемент.

Бугрелав. Що я бачу? Леле! Моїх двох братів переслідують Батечко Ублю та його люди.

Королева. Єзус Христус, Матко Боска, вони відступають, вони здаються!

Бугрелав. На боці Батечка Ублю все військо. Короля там більше нема. Ой лишенько! Пробі!

Королева. Болеслав так і загинув. Застрелили.

Бугрелав. Гей!

Ладислав обертається на крик.

Захищайся! Сміліш, Ладиславе!

Королева. Ох, він оточений!

Бугрелав. Уже розправилися з ним. Бордюр розрубав навпіл, мов ковбасу.

Королева. Ой леле! Ці навіжені уже в палаці, піднімаються сходами.

Войовничий гук зростає.

Королева і Бугрелав (навколішки). Боже, захисти нас!

Бугрелав. А цей Батечко Ублю! Сволота, бидло, ось я його впіймаю...

СЦЕНА ЧЕТВЕРТА

Ті самі. Падають висаджені двері. Вриваються Батько Ублю та заколотники.

Батько Ублю. Ну й що ти, Бугрелаве, зробиш мені?

Бугрелав. Богом живим клянуся! Я боронитиму матір до останнього подиху! Перший, хто ступить крок, загине!

Батько Ублю. Ой, Бордюре, боюся! Пропустіть мене!

Солдат (наступаючи). Бугрелаве, здавайся!

Бугрелав. Ось тобі, негіднику! Заслужив! (Проломлює йому голову).

Королева. Тримайся, Бугрелаве, тримайся!

Інші солдати (наступаючи). Бугрелаве, обіцяємо життя!

Бугрелав. Мерзотники! П'яндалиги! Брудні найманці! (Відбиваючись шпагою на всі боки, вчиняє справжню різанину).

Батько Ублю. Почав — треба йти до кінця!

Бугрелав. Матінко, чорним ходом рятуйся.

Королева. А як же ти, мій сину, як ти?

Бугрелав. А я за тобою.

Батько Ублю. Королеву хапайте! Ех, утекла! То ти кажеш — я бидло?.. (Тіснить Бугрелава).

Бугрелав. Богом живим клянуся! От тобі, щоб знав! (Страшним ударом шпаги пропорює Батьку Ублю черево). Матінко, я за тобою! (Зникає чорним ходом).

СЦЕНА П'ЯТА

Печера в горах.

Входить Бугрелав у супроводі Роземунди.

Бугрелав. Тут ми будемо в безпеці.

Королева. Так, мені теж так здається! Бугрелаве, держи мене! (Падає на сніг).

Бугрелав. Ой, що з тобою, матусю?

Королева. Я, ти знаєш, Бугрелаве, зовсім хвора. Жити мені не більше двох годин.

Бугрелав. Що, застудилася?

Королева. Ох, щоб я не зігнулася після стількох ударів? Король зарізаний, наша сім'я вигублена, а ти, парость найшляхетнішого роду, який тільки носив шпагу, змушений тікати в гори, мов якийсь контрабандист.

Бугрелав. І хто це вчинив, великий Боже, хто вчинив? Якийсь репаний Батечко Ублю, паливода без роду-племени, нікчемний сволотник, срамотний харпак! І подумати лишень: мій батько нагородив його і зробив графом, а це бидло на другий день безсоромно підняло на нього руку.

Королева. О Бугрелаве! Як щасливо ми, пригадую, жили до приїзду цього Батечка Ублю! А нині, гай-гай, перемінилось усе.

Бугрелав. Що вдієш! Сподівайся на краще і не забуваймо про наші права.

Королева. Сподівайся, моя люба дитино, на краще, а мені, мені вже не бачити цього щасливого дня.

Бугрелав. Що з тобою? Вона зблідла, вона падає, рятуйте! Але тут дика пуща! Господи Ісусе! Її серце не б'ється. Вона вмерла. Бути не може! Ще одна жертва Батечка Ублю! (Затуляє руками обличчя і плаче). О Боже! Як страшно в чотирнадцять років зостатися на світі сиротою з непогамовною жадобою помсти! (Охоплений розпачем, похнюплює голову).

В цей час у гроті з'являються духи Венцеслава, Болеслава, Ладислава, Роземунди в супроводі предків і заповнюють собою грот. Найстарший з них наближається до Бугрелаву й тихо будить його.

Бугрелав. Що я бачу? Вся моя родина, мої предки... Як ви тут з'явилися?

Тінь. Знай, Бугрелаве: за життя я був сеньйор Матіас де Кенігсберг, перший король і засновник дому. Обираю тебе знаряддям нашої помсти. (Вручає великий меч). Хай цей меч, який я вручаю тобі, не знає спочинку, поки не вразить на смерть узурпатора.

Видіння зникають, залишаючи Бугрелаву самого у збудженому стані.

СЦЕНА ШОСТА

Королівський палац.

Батько Убю, Мати Убю, Капітан Бордюр.

Батько Убю. Ні, я проти, і край. Розоряться ради цих харпаків?

Капітан Бордюр. Але ж, Батечку Убю, зрозумійте: народові треба піднести щось на честь радісної події — вступу на престол.

Мати Убю. Якщо ти не роздаси м'яса і золота, через дві години тебе скинуть.

Батько Убю. М'яса — нехай! Золота — зась! Забийте три старі шкапи, для цих мавп цілком вистачить.

Мати Убю. Сам ти мавпа! І де ти взявся на мою голову?

Батько Убю. Моя мета — багатство, не віддам жодного су.

Мати Убю. Та в тебе ж у руках усі скарби Польщі.

Капітан Бордюр. Атож, он у каплиці, я знаю, зберігається незліченний скарб, то ми його розподілимо.

Батько Убю. Тільки спробуй, негіднику!

Капітан Бордюр. Але ж, Батечку Убю, якщо не розподілити, народ відмовиться сплачувати податки.

Батько Убю. Невже так може бути?

Мати Убю. Атож, атож!

Батько Убю. О, тоді я згоден на все. Зберіть три мільйони, засмажте сто п'ятдесят биків і баранів, а то вже мені це набридло чути!

Виходять.

СЦЕНА СЬОМА

Палацовий дитинець, заповнений народом.

Батько Убю в короні, Мати Убю, Капітан Бордюр, челядники з м'ясом.

Народ. Хай живе король! Хай живе король! Ура-а-а!

Батько Убю (розсипаючи пригорщами золото). Ось, це для вас. Роздавати гроші я не люблю, але, бачте, так захотіла Матінка Убю. Пообіцяйте мені бодай справно податки платити.

Усі (хором). Гаразд, гаразд!

Капітан Бордюр. Бачте, Матінко Убю, як б'ються за це золото. Справжнє побоїще!

Мати Убю. Справді моторошна сцена! Ой! Одному голову розчерепили.

Батько Убю. Видовисько прегарне. Принесіть-но ще скрині з золотом.

Капітан Бордюр. Можна влаштувати перегони.

Батько Убю. Так, гарна ідея! (Звертаючись до народу). Друзі мої, перед вами скриня з золотом, у ній триста дукатів польської чеканки, золото вищої проби. Хто бажає бігти, хай стане на краю дитинця. Старт, коли я махну хусточкою, переможець здобуде

всю скриню. Тим, хто програє, для втішання залишиться друга скриня, гроші роздадуть.

Усі (хором). Гарзд! Хай живе Батечко Убю! Добрий який король! Після Венцеслава такого ще не було!

Батько Убю (Матінці Убю, радісно). Послухай, що вони говорять!

Народ шушукається на краю дитинця.

Батько Убю. Раз, два, три! Готові?

Усі (хором). Готові! Готові!

Батько Убю. Марш!

Народ біжить перечаючись. Гамір і шум.

Альфред Жаррі.
Малюнок Макса Жакоба.

Дереворит Альфреда Жаррі
до першого видання п'єси
«Убю-король».

Капітан Бордюр. От-от фініш! От-от фініш!

Батько Убю. О, перший здає.

Мати Убю. Ні, знов виходить уперед.

Капітан Бордюр. Ех, здає, здає! Кінець! Інший переміг.

Той, хто біг другим, прийшов перший.

Усі (хором). Хай живе Михайло Федорович! Хай живе Михайло Федорович!

Михайло Федорович. Сір, не знаю, як і дякувати вашій величності...

Батько Убю. О, мій любий друже, які дрібниці. Забирай собі

скриню, Михайле. А ви розподіліть собі другу, кожен бере, поки є, по монеті.

Усі (хором). Хай живе Михайло Федорович! Хай живе Батечко Убю!

Батько Убю. А тепер, друзі мої, запрошую на обід! Сьогодні двері палацу відчинені для вас, пригोщайтеся за моїм столом!

Народ. До палацу! До палацу! Хай живе Батечко Убю! Він найблагородніший з усіх монархів!

Народ рушає до палацу. Чути звуки бенкету, бенкет триватиме аж до ранку.
Падає завіса.

Кінець другої дії.

ДІЯ ТРЕТЯ

СЦЕНА ПЕРША

Палац.

Батько Убю, Мати Убю.

Батько Убю. Зеленою свічкою свідчуся, тепер я польський король. Їм досхочу, і зараз мені принесуть мій великий капор.

Мати Убю. Навіщо він тобі, Батечку Убю? Адже треба бути ошадливим, поки ми королі.

Батько Убю. Пані моя супружнице, він у смухові з пряжкою і зав'язкою з собачої шкіри.

Мати Убю. Все це гарно, але ще краще королювати.

Батько Убю. Твоя правда, Матінко Убю.

Мати Убю. Ми багато чим завдячуємо герцогові Литовському.

Батько Убю. А хто ж це такий?

Мати Убю. Як хто? Капітан Бордюр.

Батько Убю. Ради Бога, Матінко Убю, не згадуй мені про цього нечесу! Тепер він мені не потрібний, хай іде собі, поки цілий, герцогства йому не бачити.

Мати Убю. Ти сильно помиляєшся, Батечку Убю. Він може проти тебе повернути.

Батько Убю. Чхати мені на цього пігмея, він турбує мене не менше, ніж Бугрелав.

Мати Убю. Он як! То, по-твоєму, ти з Бугрелавом розправився?

Батько Убю. Звичайно, кістка тобі в горло! А що ж мені ще робити з цим чотирнадцятилітнім шмаркачем?

Мати Убю. Батечку Убю, послухай, що я тобі скажу. Повір мені, постарайся добродійством прихилити Бугрелава до себе.

Батько Убю. Викидати ще гроші? Е ні, сто чортів! Через тебе я прогайнував двадцять два мільйони!

Мати Убю. Схаменися, Батечку Убю, він тебе спече!

Батько Убю. Нехай, але в казан попадеш і ти.

Мати Убю. Слухай ще раз, я певна: юний Бугрелав візьме гору, законні права на його боці.

Батько Ублю. Ет, холера ясна, хіба незаконні права чимось різняться від законних? Присягаюсь тобі, Матінко Ублю, пошаткую тебе на капусту!

Мати Ублю тікає, а Ублю женеться за нею.

СЦЕНА ДРУГА

Велика палацова зала.

Батько Ублю, Мати Ублю, офіцери і солдати: Жірон, Піль, Котіс, закута в кайдани шляхта, банкіри, судді, писарі.

Батько Ублю. Принесіть шляхетську скриню, і шляхетський гак, і шляхетський ніж, і шляхетський гресбух! А тоді введіть сюди шляхту.

Охоронники грубо виштовхують шляхту на сцену.

Мати Ублю. Ради Бога, вгамуйся, Батечку Ублю.

Батько Ублю. Маю за честь повідомити вас: для поповнення королівської скарбниці я вирішив винищити всю шляхту і конфіскувати її майно.

Шляхта. О горе! Рятуйте нас, народе і солдати!

Батько Ублю. Підведіть першого шляхтича і подайте мені шляхетського гака. Тих, когось засудять на смерть, я ставитиму на люк, вони провалюватимуться у підземелля Кабанячі Ікла і Карнавка, де їм вибиватимуть мозок. (До шляхтича). Хто ти, нечесо?

Шляхтич. Граф Вітебський.

Батько Ублю. Скільки в тебе річного прибутку?

Шляхтич. Три мільйони риксдалів.

Батько Ублю. Засуджений на смертну кару! (Зачіпає шляхтича гаком і штовхає в люк).

Мати Ублю. Яка підла жорстокість!

Батько Ублю. Другий шляхтичу, хто ти?

Шляхтич мовчить.

Відповідай, нечесо!

Шляхтич. Великий герцог Познанський.

Батько Ублю. Чудово! Чудово! Все й так ясно! У люк! Третій шляхтичу, хто ти? Ач, який замурзаний!

Шляхтич. Герцог Курляндський, Ризький, Ревельський і Мітавський.

Батько Ублю. Добре! Дуже добре! Може, ще якихось міст?

Шляхтич. Більше ніяких.

Батько Ублю. Тоді в люк. Четвертий шляхтичу, хто ти?

Шляхтич. Принц Подільський.

Батько Ублю. Твої прибутки які?

Шляхтич. Я зубожів.

Батько Ублю. За таку недоладну відповідь — у люк! П'ятий шляхтичу, хто ти?

Шляхтич. Маркграф Торунський, паладин Полоцький.

Батько Ублю. Не густо. Більше в тебе нічого?

Шляхтич. Мені вистачає.

Батько Убю. Гаразд. Краще синиця в жмені, ніж журавель у небі. В люк! Що ти там плачешся, Матінко Убю?

Мати Убю. Надто жорстокий ти, Батечку Убю.

Батько Убю. Я добуваю кошти! А зараз попрошу прочитати МІЙ реєстр МОГО майна. Писарю, читай МІЙ реєстр МОГО майна.

Писар. Графство Сандомирське.

Батько Убю. З князівств починаю, дурню!

Писар. Князівство Подільське, велике герцогство Познанське, герцогство Курляндське, графство Сандомирське, графство Вітебське, паладинство Полоцьке, маркграфство Торунське.

Батько Убю. Що іще?

Писар. Усе.

Батько Убю. Як — усе? Тоді вперед, шляхто, мені треба збагачуватися, вигублю всю знать, і все майно перейде до мене. Нумо, шляхто, в люк!

Варта скидає всю шляхту в люк.

Покваптеся, мерщій, хочу вже писати закони.

Дехто. Побачимо, що нас чекає.

Батько Убю. Спершу реформую правосуддя, потім візьмемося за фінанси.

Судді. Ми проти всяких змін.

Батько Убю. Чорт! Насамперед судді платні більше не одержуватимуть.

Судді. А з чого нам жити? Ми люди бідні.

Батько Убю. А ви забиратимете собі штраф, до якого призначуватимете, і реквізуватимете майно стратенців.

Один суддя. Жах!

Другий суддя. Ганьба!

Третій суддя. Скандал!

Четвертий суддя. Неподобство!

Всі (хором). Судити на таких умовах відмовляємося.

Батько Убю. Суддів — у люк!

Суддів, хоч як ті пручаються, скидають.

Мати Убю. Що ти робиш, Батечку Убю? Хто тепер правосуддя чинитиме?

Батько Убю. Отакої! Я! Ось побачиш: усе піде гладесенько-рівнесенько.

Мати Убю. Ох, наламаємо дров!

Батько Убю. Годі, мовчи, опудало! А тепер, панове, переходимо до фінансів.

Фінансисти. Тут нема чого мінати.

Батько Убю. Он як! А я, навпаки, хочу поламати все. Спочатку треба, щоб половина податків ішла мені.

Фінансисти. Губа не з лопуцька!

Батько Убю. Панове, запровадимо десятипроцентний податок на власність, другий на торгівлю і промисловість, третій на

весілля і четвертий на смерть, останній по п'ятнадцять франків кожен.

Перший фінансист. Але ж це ідіотично, Батечку Убю!

Другий фінансист. Це безглуздо.

Третій фінансист. Ні в тин ні в ворота.

Батько Убю. Та ви збиткуватися з мене? У люк, фінансисти!

Банкірів скидають у люк.

Мати Убю. Та зрештою, Батечку Убю, який же з тебе король, ти всіх витинаєш до ноги!

Батько Убю. Чорт!

Мати Убю. Ні правосуддя, ні фінансів.

Батько Убю. Нічого, моє серденько, не бійся, я сам піду по селах збирати податки.

СЦЕНА ТРЕТЯ

Селянська хата під Варшавою. Сходка.

Селянин (входячи). Я з великою новиною. Король загинув, герцоги теж, тільки юний Бугрелав з матір'ю втекли в гори. Крім того, престол захопив Батечко Убю.

Інший селянин. Я теж з цілою купою новин. Я щойно з Кракова, туди привезли тіла убитих трьохсот шляхтичів і п'ятисот суддів, до того ж сума податків нібито подвоїться, і їх почне збирати сам Батечко Убю.

Всі (хором). Боже праведний! Що з нами станеться? Батько Убю страшний мандрил, та й сімечка його препаскудна.

Селянин. Слухайте-но, мабуть, у двері стукають!

Голос (знадвору). Сто чортів твоїй мамі! Відчиніть, чортом, святим Іоанном, святим Петром і святим Миколаєм свідчуся! Відчиніть, мішки з грішми, панчохи з монетами, я збирач податків!

Висаджені двері падають, з'являється Убю на чолі ватаги своїх здирників.

СЦЕНА ЧЕТВЕРТА

Батько Убю. Хто тут старійшина?

Вперед виступає селянин.

Як звати тебе?

Селянин. Станіслав Лещинський.

Батько Убю. Так ось, сто чортів тобі в пельку, слухай мене уважненько, а то ці панове відріжуть тобі вуха. Та ти слухаєш мене?

Станіслав. Але ж ваша вельможність не сказала ще ні слова.

Батько Убю. Що? Я вже цілу годину товчу. Чи ти думаєш, що мій голос — це голос волаючого у пустелі?

Станіслав. Я дуже далекий від такої думки.

Б а т ь к о У б ю. Так ось, я тобі кажу, наказую й наполягаю, щоб ти тут же добув і виклав гроші на бочку. Інакше тобі смерть. Нумо, панове, збирачі-здирачі, котіть сюди казначейського візка.

Вкочується візок.

С т а н і с л а в. Сір, за відомістю, з нас належиться сто п'ятдесят два риксдалі, і ми вже сплатили гроші. А до святого Матвія ще ж шість тижнів.

Б а т ь к о У б ю. Цілком можливо, але я змінив уряд і звелів написати в газеті, щоб усіх податків платили удвічі більше і втричі більше за ті, які могли призначити в останній час. Ця система принесе мені скоре багатство, отож я не зупинюся перед розправою.

С е л я н и. Пане Убю, ради Бога, змилюйтеся над нами. Ми люди бідні.

Б а т ь к о. Чхати мені. Платить.

С е л я н и. Не можемо, вже заплатили.

Б а т ь к о У б ю. Платить, а то я скручу в баранячий ріг, удавшись до тортур і відсічення шиї і голови! Хай вам всячина, я все-таки король!

В с і (хором). Ах, так? До зброї! Хай живе Бугрелав, з ласки Божої, король Польщі і Литви!

Б а т ь к о У б ю. Вперед, панове казначей, виконуйте свій обов'язок.

Зав'язується битва, хата обвалюється, старий Станіслав тікає в поле.
Убю стягує гроші.

СЦЕНА П'ЯТА.

Каземат Торунської фортеці.
Б о р д ю р у кайданах, Б а т ь к о У б ю.

Б а т ь к о У б ю. Бачиш, громадянино, як усе обернулося. Ти хотів, щоб я заплатив тобі мій борг, а я не заплатив, от ти й збунтувався, влаштував змову і тепер опинився за ґратами. Сто чортів, вийшло непогано, жарт так удався, що, мабуть, прилав до смаку й тобі самому.

Б о р д ю р. Батечку Убю, начувайся! За п'ять днів свого королювання ти вчинив убивств більше, ніж треба для того, щоб проклясти всіх святих раю. Королівська і шляхетська кров волає про помсту, і ці крики буде почуто.

Б а т ь к о У б ю. О мій прекрасний друже, язик у тебе підвішений добре. Воно-то так: твоя втеча породила б деякі ускладнення, але якщо вже якийсь чесний хлопець загав у торунські каземати, то навряд щоб він звідси вирвався. Отож добраніч, спи собі спокійно на своїх власних вухах, а пацюки хай танцюють хвацьку сарабанду. (Виходить).

Охорона замикає на всі засуви двері.

СЦЕНА ШОСТА

Кремлівські палати.

Імператор Олексій та придворні, Бордюр.

Олексій. То це ти, підлий розбійнику, допоміг убити мого двоюрідного брата Венцеслава?

Бордюр. Ваша величність, простіть, мене Батечко Убю втягнув силоміць.

Олексій. Ох, брехун непритворенний! А втім, чого тобі треба?

Бордюр. Батечко Убю ув'язнив мене, звинувачуючи у змові, але я зумів утекти і п'ять днів і п'ять ночей скакав степами, щоб благати вашого великодушного милосердя.

Олексій. А що ти мені приніс заपुरкою твоєї відданості?

Бордюр. Мого бойового меча і детальний план міста Торунь.

Олексій. Меча я приймаю, але святим Георгієм клянуся: не хочу, щоб моя перемога ґрунтувалася на зраді.

Бордюр. Один з Венцеславових синів, юний Бугрелав, ще живий, і я зроблю все, щоб повернути його на трон.

Олексій. Який у тебе чин у війську польському?

Бордюр. Я командую п'ятим полком вільнюських драгунів і ротою добровольців на службі Батечка Убю.

Олексій. Гаразд. Призначаю тебе підпоручиком десятого козацького полку. Тільки дивись не зрадь! Якщо воюватимеш чесно, я винагороджу тебе.

Бордюр. Чого-чого, а хоробрості, ваша величність, мені не позичати.

Олексій. А тепер геть з моїх очей. (Виходить).

СЦЕНА СЬОМА

Зал для нарад у замку Убю.

Батько Убю, Мати Убю, фінансові радники.

Батько Убю. Панове, засідання оголошую відкритим. Слухайте мене уважно і постарайтеся зберігати спокій. Спершу перейдімо до статті з фінансами, потім обговоримо систему, вигадану мною для того, щоб встановити гарну погоду і повернути дощ.

Радник. Дуже добре, пане Убю.

Мати Убю. Та й бовдур же він, яких мало!

Батько Убю. Чортова мадам, начувайся: я твоєї глупоти не потерплю. Отож кажу вам, панове: на гроші нам сутужно. Щоранку вулицями гасають чимало собак при вовняних панчохах, і збирачі податків творять чудеса. На кожному кроці видно спалені будинки і людей, зігнутих у три погібелі під тягарем наших фінансів.

Радник. А скільки приносять нові податки, пане Убю?

Мати Убю. Ніскільки. Весільне дало лише одинадцять су, і Батечко Убю все ще жене силоміць людей під вінець.

Батько Убю. Кістка тобі в горло, трясця твоїй матері, мадам

фінансистка, у мене вуха для того, щоб говорити, а в тебе рот для того, щоб слухати. (Заходиться реготом). А втім, не так! Це ти мені голову заморочила, і я подурнішав з твоєї ласки. Хай ти провалишся!

Входить фельд'єгер.

А цьому ще чого треба? Геть звідси, бабуїне, я тебе в баранячий ріг скручу, я тобі ноги й руки повириваю!

Мати Убу. Ну от, він пішов, а лист зостався.

Батько Убу. Читай його. По-моєму, у мене потьмарення свідомості або ж я читати розучився. Поквапся, мамуло, мабуть, написав Бордюр.

Мати Убу. Саме він. Пише, що цар його прийняв добре, що він збирається піти на тебе війною, аби реставрувати Бугрелаву, і що тебе вб'ють.

Батько Убу. Ой-ой! Мені страшно. Лячно. Сама думка про смерть нестерпна. Пропайший чоловік. Що ж його робити, великий Боже? Цей лиходій вб'є мене. Святий Антонію з усіма святими, захистіть мене, я дам вам грошей і поставлю свічки. Господи, що робити? (Плаче й ридає).

Мати Убу. Є тільки один спосіб, Батечку Убу.

Батько Убу. Який, кохання моє?

Мати Убу. Війна.

Всі (хором). Слава Богу! Оце благородно!

Батько Убу. Ага, доведеться приймати на себе чимало ударів.

Перший радник. Негайно оголосимо мобілізацію.

Другий радник. І зберемо продовольчі припаси.

Третій радник. І приведемо в бойову готовність артилерію і фортеці.

Четвертий радник. І візьмемо гроші для загонів.

Батько Убу. Е ні, дідька лисого! Та я тебе своїми руками задавлю. Давати гроші я не бажаю. Це вже новина для мене. Гроші я платив для того, щоб війну почати, а тепер мені доведеться вести її моїм коштом. Ні, зеленою свічкою свідчуся, воювати то ми воюватимемо, бо ви не тямитеся з люті, але не слід викидати жодного су.

Всі (хором). Хай живе війна!

СЦЕНА ВОСЬМА

Бойовий табір під Варшавою.

Солдати і охоронники. Хай живе Польща! Хай живе Батечко Убу!

Батько Убу. Ох, Матінко Убу, дай мені лати й дерев'яного списа. Скоро я буду такий переобтяжений, що не зможу рухатися далі.

Мати Убу. Тю, страхополох!

Б а т ь к о У б ю. Ех, ця чортова шабля геть затупилася, а мій казначейський гак зовсім погнувся! Я ніяк їх не припасую, а росіяни сунуть уперед і зараз мене вб'ють.

С о л д а т. Повелителю Убю, у вас упали ножиці для вух.

Б а т ь к о У б ю. От я тебе зараз приб'ю цим гаком для лайна і ножем для обличчя.

М а т и У б ю. Та й гарний він у шоломі і в латах, чисто тобі озброєний гарбуз.

Б а т ь к о У б ю. А зараз я сяду верхи. Приведіть, панове, мого казначейського коня.

М а т и У б ю. Батечку Убю, твій кінь возити тебе не може. П'ять днів він нічого не їв і вже от-от упаде.

Б а т ь к о У б ю. Він ще міцний нівроку! На цю шкапу відпускали двадцять су щодня, а тепер вона не може везти. Та ти збиткуєшся з мене, чортова Убю, або ж обкрадаєш мене?

Матінка Убю червоніє й опускає очі.

То нехай мені подадуть іншого коня, не ходити ж мені пішки, холера ясна!

Батькові Убю підводять величезного огира.

Б а т ь к о У б ю. Зараз, сяду верхи. Ху, сів, але якось нетвердо. (Кінь рушає). Ох, зупиніть цього огира, Ісусе Христе, я зараз упаду і вб'юся!!!

М а т и У б ю. Ну й бовдур же він. Ого, як гуцає в сідлі. О, упав додолу.

Б а т ь к о У б ю. Сто чортів, як я забився, ледве живий. Але дарма! Я їду на війну, і я їх повбиваю всіх. Горе тому, хто не йде в ногу. Я скручу його в баранячий ріг, поламавши йому носа й зуби і вирвавши язика.

М а т и У б ю. Щасти тобі, Батечку Убю.

Б а т ь к о У б ю. Забув сказати, що я передаю тобі регентство. Гросбух ось зі мною, якщо мене обкрадеш — начувайся! Лишаю тобі для підмоги охоронника Жірона. Прощавай, Матінко Убю.

М а т и У б ю. Прощавай, Батечку Убю. Бий царя влучно.

Б а т ь к о У б ю. Уб'ю його напевне. Зламани ніс і зуби, вирваний язик і встромлений у вуха дерев'яний спис.

Під звуки фанфар військо рушає.

М а т и У б ю (сама). Ну от, коли цей кнур поїхав, візьмемося гарненько за діло: уб'ємо Бугрелава і заволодіємо його скарбом.

Кінець третьої дії.

ДІЯ ЧЕТВЕРТА

СЦЕНА ПЕРША

Підземелля давніх польських королів у варшавському кафедральному соборі.

М а т и У б ю. Де ж цей скарб? Стук весь час дзвінкий. А я ж відрахувала точно тринадцять плит від могили Ладислава Великого, йдучи попід стіною, і на тобі — нічогосінько. Може, мене обдурили. Ага, ось, тут стукає глухо. За роботу, Матінко Убю. Нумо, підважимо цю плиту. Як міцно сидить. Візьмемо цього казначейського гака, може, він зарадить.

От воно. От воно — золото серед королівських мощей. Позгрібаємо все в мішок. Що це за шум? Невже в цьому старому погребі є ще хтось живий? Ні, нікого, треба поспішати. Підметемо все. Цим грошам краще бути на світлі денному, ніж у піймі могил колишніх принців. Поставимо плиту на місце. Диви, знов цей шум. Як моторошно в цій глушині. Рештки золота підберу іншого разу, завтра.

Г о л о с (виходячи з могили Яна Сигізмунда). Ніколи цьому не бути, Матінко Убю!

Мати Убю нажахано тікає, виносячи потайними дверима вкрадене золото.

СЦЕНА ДРУГА

Варшавська площа.

Бугрелав та його прибічники, народ і солдати.

Б у г р е л а в. Вперед, друзі мої! Хай живе Венцеслав і Польща! Старий пройдисвіт Батечко Убю поїхав, залишилася тільки відьма Матінка Убю зі своїм охоронником. Я беруся очолити ваш виступ і реставрувати династію моїх батьків.

В с і (хором). Хай живе Бугрелав!

Б у г р е л а в. Скасуємо всі податки, встановлені цим іродом Батечком Убю.

В с і (хором). Ура! Вперед! Рушимо на палац і виріжемо це кодро!

Б у г р е л а в. Он саме Матінка Убю виходить зі своїми лейб-гвардійцями на ганок.

М а т и У б ю. Чого вам, панове? Ах, це Бугрелав!

Юрба жбурляє каміння.

Перший гвардієць. Всі вікна порозбивані.

Другий гвардієць. Святий Георгію, мене прибили!

Третій гвардієць. Чорт, я вмираю!

Б у г р е л а в. Кидайте, друзі мої, каміння.

Охоронник Жірон. Ах, ви так? (Вихоплює шаблю, кидається вперед, вчиняючи страшну різанину).

Б у г р е л а в. Двобій, один на один! Захищайся, підлий розбишако!

Б'ються між собою.

Жірон. Умираю!

Бугрелав. Друзі, перемога! Бийте Матінку Убю!

Лунають звуки сурм.

Бугрелав. А, це шляхта підходить. Біжіть упіймайте цю лиху відьму!

Всі (хором). Доберемося і до старого бандиґа!

Мати Убю тікає, переслідувана поляками. Постріли рушниць і град каміння.

СЦЕНА ТРЕТЯ

Військо польське в поході по Україні.

Батько Убю. Сто чортів тобі в пельку, грім і блискавка. Нас чекає загибель: Ми падаємо з втоми, Ми конаємо від спраги. Сір Солдате, приставлений носити Нашу казначейську каску, і ти, сір Улане, візьми ці чортячі ножиці і цю довбешку, щоб Нам було не так важко, бо Ми, кажу ще раз, падаємо з втоми.

Солдати виконують наказ.

Піль. О монсеньоре, все-таки дивно, що росіяни не з'являються.

Батько Убю. Як шкода, що фінансова скрута не дозволяє нам завести для нашої комплекції карету. От і доводиться, щоб не загнати нашого коня, всю дорогу чвалати пішки, ведучи огира на повідку. Ось тільки повернемося в Польщу, неодмінно винайдемо з допомогою фізичної науки і наших освічених радників вітряну карету, щоб перевозити все наше військо.

Котіс. Он скаче Микола Ренський.

Батько Убю. Ну як там, хлопче?

Ренський. Все втрачено, сір. Поляки зчинили заколот, Жірон убитий, а Матінка Убю втекла в гори.

Батько Убю. Нічний птаху, віщує нещастя, сичу в гетрах! Де ж це ти виловив свої новини? Мене не проведеш! А хто це все накоїв? Не інакше, як Бугрелав. А звідки ти?

Ренський. З Варшави, найясніший володарю.

Батько Убю. Вражий хлопче, якщо тобі повірити, то треба все військо повертати. Але, сеньоре хлопче, на твоїх в'язах більше пір'я, ніж мозку, от ти й верзеш дурниці. Їдь, хлопче, до пікетів, росіяни вже близько, і скоро нам доведеться пустити в хід всю зброю: і кийки, і гаки, і довбешки.

Генерал Ласцій. Батечку Убю, бачите он росіян на рівнині?

Батько Убю. Справді, це росіяни! Може, так і краще. Тепер відходити пізно, ми на узгір'ї і станемо легкою мішенню.

Вісько. Росіяни! Ворог!

Батько Убю. Тоді, панове, готуймося до бою. Ми залишимося тут, на височині, спустатися вниз — нема дурних. Сам я стоятиму

в центрі живої фортеці, а ви старайтеся оточити мене кільцем. У рушниці треба набивати стільки куль, скільки туди влізе: адже вісім куль може покласти одразу вісім росіян, і ворогів зразу поменшає. Піхоту розмістимо внизу під пагорбом, щоб зустріла росіян вогнем і прорідила їхні лави, кавалерію позаду, щоб її кинути в розпал бою, а артилерію довкола вітряка, ось оцього перед вами, щоб палити в саме скопище. Щодо нас самих, то ми засядемо у вітряку і вестимемо вогонь у вікно з казначейських пістоletів, а в двері ми засунемо, як засув, довбешку, а якщо хто спробує вдертися, хай бережеться чортового гака!!!

О ф і ц е р и. Ваші накази, сір Убю, будуть виконані.

Б а т ь к о У б ю. Все гаразд. Перемога буде за нами. Котра зараз година?

Г е н е р а л Л а с ц і й. Одинадцята ранку.

Б а т ь к о У б ю. Тоді ми підкріпимось: навряд щоб росіяни атакували до обіду. Хай солдати, сеньйоре генерале, справлять свою потребу і затягнуть казначейську пісеньку.

Ласцій іде.

С о л д а т и і о х о р о н ц і. Хай живе Батечко Убю, наш фінансовий геній! Дан, дан, дан, дан, дан! Дан, дан, дана!

Б а т ь к о У б ю. Молодці, як я їх люблю!

Російське ядро, упавши поблизу, розбиває вітрякове крило.

Ой, як страшно, сір Боже, вмираю! Та ні, все обійшлося.

СЦЕНА ЧЕТВЕРТА

Ті самі, Капітан, потім російська армія.

К а п і т а н (з'являючись). Сір Убю, росіяни пішли приступом.

Б а т ь к о У б ю. То що, по-твоєму, мені робити? Може б, це ти не мені казав. А втім, панове казначеї, готуймося до бою.

Г е н е р а л Л а с ц і й. Друге ядро!

Б а т ь к о У б ю. Е, я тут більше не стовбичитиму. Такий град заліза й свинцю може увередити нашу дорогоцінну особу. Вниз!

Всі бігом кидаються вниз. Бій розпочався. Бійці, оповиті димовими хмарами, зникають біля підніжжя згір'я.

Р о с і я н и н (затинаючи шаблю). За віру і царя!

Р е н с ь к и й. Ой, вмираю!

Б а т ь к о У б ю. Вперед! Ага, месьє, попався. Але ж ти мені робиш боляче, чуєш, бурдюче з вином, чомусь твоя рушниця не стріляє.

Р о с і я н и н. Ось вам, держіть! (Стріляє в Батька Убю з пістоleta).

Б а т ь к о У б ю. Ая-яй! Мене поранили, продірявили, зрешетили, відспівали, поховали. Е ні, дзуськи! Він у мене в руках. (Душить ворога). Дивись, тепер більше не нападеш!

Генерал Ласцій. Вперед, удармо міцно, форсуймо канаву. Перемога за нами!

Батько Убю. Ти так вважаєш? Досі я відчував у себе на лобі більше гуль, ніж лаврів.

Російські козаки. Ура! Дорогу цареві!

З'являється цар у супроводі перебраного Бордюра.

Поляк. Господи! Рятуйся хто може, он цар!

Другий поляк. О Боже! Він переходить через канаву.

Третій поляк. Піф! Паф! Чотирьох поклав цей здоровило поручик.

Бордюр. Ах, так вас ще не добили, недобитки! От, Яне Собеський, маєш! (Вбиває його). Ну, хто наступний? (Б'є поляків наліво і направо).

Батько Убю. Вперед, друзі мої! Ловіть цього шалигана! На капусту москалів! Перемога за нами! Хай живе Червоний Орел!

Всі (хором). Вперед! Ура! Сто чортів! Ловіть цього здоровила!

Бордюр. Святий Георгію, я впав.

Батько Убю (впізнаючи його). Ах, це ти, Бордюре? Ах, друже мій! Ми, а разом з нами і весь наш загін, дуже раді знов бачити тебе. Я звелю тебе спекти на повільному вогні. Панове казначей, розкладіть багаття. Ой-ой-ой! Ах! Ох! Умираю. Мабуть, снарядом у мене влучило. Боже милосердний, прости мої прогрішення. Авжеж, це гарматне ядро.

Бордюр. Це куля з порохового пістолета.

Батько Убю. То ти збиткуватися з мене! Знов! У баранячий ріг! (Накидається на нього й рве на шматки).

Генерал Ласцій. Батечку Убю, ми наступаємо всюди.

Батько Убю. Ти ж бачиш, я більше не можу, я зранений копняками, сяду на землю. Ох, моя пляшка!

Генерал Ласцій. Візьміть пляшку у царя, Батечку Убю.

Батько Убю. Я зараз же іду туди! Ходімо! Чортова шабля, стань мені у пригоді, і ти, казначейський гаку, не паси задніх. І хай тілесна довбешка попрацює, позмагається і поділить з дерев'яним списом честь побити, потовкти і визискати московського імператора. Вперед, мосьє наш казначейський коню! (Кидається на царя).

Російський офіцер. Захищайтесь, ваша величність!

Батько Убю. Ось тобі! Ай-яй! Це вже занадто. Ах, мосьє, даруйте, дайте мені спокій. Ох, я ж це зробив ненавмисне! (Тікає, переслідуваний царем).

Пресвята Діво, цей біснுவатий женеться за мною! Що він робить, великий Боже? Ага, можна перескочити через канаву назад. Ох, він на п'яти мені наступає, а канава попереду! Сміливіш, заплющ очі!

Перескакує через канаву, а цар падає в неї.

Цар. Ба, я внизу!

Поляк. Ура! Цар на дні!

Батько Убю. Ох, мені страшно навіть обернутися! Він унизу.

Ага, попався, тепер дамо йому гарту. Нумо, поляче, вріж його від усієї душі, ач яка широка спина у нього! Мені навіть страшно на нього дивитися! І все-таки наше пророцтво цілком здійснилося, тілесна довбешка творить чудеса, і я, безперечно, убив би його на смерть, якби якийсь незбагненний страх не здолав нас і паралізував усю нашу волю. Але нам довелося ухилитися від цього козака, і ми врятувалися лише завдяки нашій їздецькій спритності, а також міцності бабок нашого казначейського коня, чия прудкість дорівнює витривалості, а легкість не має собі рівних, а також завдяки глибині ривчака, який так доречно трапився на дорозі ворога фінансового генія, представленого в нашій особі. Все це розпрекрасно, але ніхто мене не чує. Ого, виходить, усе починається знову!

Російські драгуни йдуть в атаку і визволяють царя.

Генерал Ласцій. Цього разу розгром.

Батько Убю. Пора брати ноги на плечі. Отож, панове поляки, вперед чи, вірніше, назад!

Поляки. Рятуйтеся, хто може!

Батько Убю. В путь! Яка паніка, яка безладна втеча, який кавардак, як мені вибратися з цієї каші? (Його штовхають). Тобі що, повилазило? Дивись, а то узнаєш, який страшний у гніві фінансовий геній. Добре, що Ласцій поїхав, рятуймося скоріше, поки він нас не бачить.

Виходить. Удалині видно, як проїжджає цар та російська армія, переслідуючи поляків.

СЦЕНА П'ЯТА

Печера в Литві.

Падає сніг.

Батько Убю, Піль, Котіс.

Батько Убю. Який собачий холод, від морозу каміння тріскається, і особа фінансового генія сильно потерпає.

Піль. Ну як, пане Убю, ви вже опам'яталися від страху і від утечі?

Батько Убю. Авжеж. Але тільки від страху, не від утечі.

Котіс (набік). От кнур!

Батько Убю. А як, сір Котіс, твоє вухо?

Котіс. Так собі, пане. Свинець весь час нахилиє його до землі, а кулі я виinyти не зміг.

Батько Убю. Ясно. Це тому, що ти так рвався бити інших. Я продемонстрував найвище геройство, не наражаючись на кулі, поклав власноруч чотирьох ворогів, не рахуючи тих, хто вже поліг і кого ми подобивали.

Котіс. А ви знаєте, Піль, що сталося з Ренським?

Піль. Йому влучило кулею в голову.

Батько Убю. Подібно тому, як мак і кульбаба у розквіті віку падають скошені безжальною косою безжального косаря, який без-

жально косить їхні безталанні головки, так і Ренський упав додолу, як мак, він поліг, бо росіян виявилось надто багато.

Піль і Котіс (разом). Ах, ах, мосьє!

Луна: бах-бах!

Піль. Що таке? Озброймося нашими ножами.

Батько Ублю. Це знову росіяни, не інакше! Як вони вже набридли мені! А втім, якщо мене впіймають, я їх у баранячий ріг скручу.

СЦЕНА ШОСТА

Ті самі. Виходить ведмідь.

Котіс. Пане фінансисте, гей!

Батько Ублю. Ви тільки погляньте на цього ведмедика! Кумедний, далєбі!

Піль. Обережно! Який здоровий ведмедиче,— от би сюди патронів!

Батько Ублю. Ведмідь! Лютий хижак! Ой, він зараз з'їсть мене, бідолашного. Хай Господь мене береже! От він іде на мене. Та ні, він суне на Котіса. Ху, можна вільно зітхнути.

Ведмідь кидається на Котіса. Піль з ножем поспішає на допомогу. Ублю видряпується на скелю.

Котіс. До мене, Піль, до мене! Рятуйте, мосьє Ублю!

Батько Ублю. Дзуськи! Викручуйся, друже, сам. А ми прочитаємо отченаш. Їсти треба кожного по черзі.

Піль. Попався, я його тримаю.

Котіс. Держи, друже, він уже лиже мене.

Батько Ублю. Хай святиться ім'я Твое!

Котіс. Страхополох!

Піль. Ай! Він гризе мене! Боже, врятуй мене, умираю.

Батько Ублю. Хай буде воля Твоя!

Котіс. А, я його таки поранив.

Піль. Ура! Він стікає кров'ю.

Охоронники кричать, ведмідь реве з болю, а Ублю бубонить молитву.

Котіс. Тримай його добре, я зараз добуду мого кишенькового пістолета.

Батько Ублю. Хліб наш насущний дай нам днесь.

Піль. Добув уже? Я більше не можу.

Батько Ублю. І прости нам борги наші, як і ми прощаємо боржникам нашим.

Котіс. Ну от, уже добув.

Лунає постріл, і ведмідь падає мертвий.

Піль і Котіс. Перемога!

Б а т ь к о У б ю. Та ізбав нас од лукавого. Амінь. То що, він уже зовсім мертвий? Можна злізати зі скелі?

П і л ь (зневажливо). Злізайте, як хочете.

Б а т ь к о У б ю (спускаючись). Поздоровте себе: якщо ви ще живі і якщо топчете ще литовський сніг, то цим ви завдячуєте присутності духу фінансового генія, який з шкури пнувся, надривався, дер горло, читаючи отченаш, і який так мужньо орудував духовним мечем молитви, як ви спритно орудували мирським кишеньковим пістолетом присутнього тут Котіса-охоронника. В нашій самовідданості ми пішли навіть далі, бо без вагання піднялися на найвищу скелю для того, щоб наші молитви швидше доходили до небес.

П і л ь. Дурний, та хитрий!

Б а т ь к о У б ю. Ну й звірюка. Завдяки мені ви здобули їжу. Та й черево, панове! Греки розмістилися б у ньому куди зручніше, ніж у дерев'яному коні. Ще трошки, дорогі друзі, і ми на власні очі побачимо, чого він вартий всередині.

П і л ь. Вмираю з голоду. Що нам їсти?

К о т і с. Ведмедя!

Б а т ь к о У б ю. Людоньки, як же їсти його сирим? У нас же нема з чого добути вогню.

П і л ь. А рушницю-кременівку забули?

Б а т ь к о У б ю. О, а й справді. До того ж, по-моєму, тут поблизу є лісочок, можна зібрати хмизу. Сходи по дрова, сір Котіс.

Котіс іде, бредучи по снігу.

П і л ь. А ви, сір Убю, розділіть на частини тушу.

Б а т ь к о У б ю. Е ні! Може, він ще живий. Оскільки ти й так уже напівпогризений і покусаний звідусіль, то тобі й карти в руки. А я, поки не принесуть дрова, постараюсь добути вогонь.

Піль починає різати тушу.

Обережно, він ворушиться.

П і л ь. Та ні, сір Убю, він уже холодний.

Б а т ь к о У б ю. Шкода, краще його їсти гаряченьким. А то ще буде нестравлення у фінансового генія.

П і л ь (набик). Ну й нахаба. (Вголос). Підсобіть мені хоч трошки, пане Убю, сам я не впораюся.

Б а т ь к о У б ю. Та мені нічого не хочеться робити! Я так зморився, їй-богу!

К о т і с (повертаючись). Та й снігу, друзі мої, ніби десь у Кастілії або на Північному полюсі. Вечоріє. Через годину буде вже темно. Треба поспішити, поки завидна.

Б а т ь к о У б ю. Атож, Пілю, ти чуєш? Поквапся. Покваптеся обидва! Настроміть тушу на рожен, спечіть, я страшенно голодний.

П і л ь. Ну це вже занадто! Треба працювати, інакше тобі не перепаде ні шматочка, чуєш ти, ненажеро!

Б а т ь к о У б ю. А мені байдуже, я люблю і сире м'ясо, це вам не все одно. А потім, я вже куняю:

Котіс. Знаєш що, Пілю? Підкріпимося самі. Він не дістане нічого. Ось так. Або дамо йому кістки.

Піль. Гарзд. Ага, вогонь уже палає.

Батько Убю. О, як гарно, тепер зовсім тепло. Але мені скрізь ввижаються росіяни. Як ми тікали, підмазавши салом п'яти. Ах! (Никне сонний).

Котіс. Хотілося б мені знати: правду Ренський казав, що Матінку Убю скинуто з престолу? Все може бути.

Піль. Давай краще під'їмо.

Котіс. Ні, треба поговорити про речі істотніші. Думаю, що нам було б не зайве перевірити, наскільки ці вісті достовірні.

Піль. А й справді, як нам — кидати Батечка Убю чи залишатися з ним?

Котіс. Ранок покаже. Лягаймо спати, а завтра буде видно, що робити.

Піль. Ні, краще скористаймося ніччю, щоб піти геть.

Котіс. Тоді ходімо.

Ідуть собі.

СЦЕНА СЬОМА

Батько Убю (говорить уві сні). Ох, сір російський драгуне, обережно, не стріляй сюди, тут багато людей. Ох, ось і Бордюр, такий лютий, наче ведмідь. І Бугрелав суне на мене! Ведмідь, ведмідь! Ах, ось він рухнув, та й здоровенний же він, Господи! Мені робити нічого не хочеться! Геть звідси, Бугрелаве! Чуєш ти, шалигане? О, а тепер Ренський і Цар! Ох, вони збираються бити мене. А Матінка Убю? Де ти взяла все це золото? Ти, нещасна, моє золото взяла, ти копалася в моїй гробниці, тій, що у варшавському кафедральному соборі, недалеко від самого Місяця. Я вже вмер давно, мене вбив Бугрелав, і мене поховали у Варшаві біля Владислава Великого, і в Кракові біля Яна Сигізмунда, і в Торуні в казематі з Бордюром! Ну от знову. Ану геть, клятий ведмедю. Ти схожий на Бордюра. Чуєш ти, шайтанський звіре? Ні, він не чує, охоронники повідтинали йому вуха. Розчерепить голову, відріжте вуха, вирвіть гроші і пийте аж до смерті, це життя охоронників, це щастя фінансового генія. (Замовкає і забуваєється сном).

Кінець четвертої дії.

ДІЯ П'ЯТА

СЦЕНА ПЕРША

Ніч. Батько Убу спить. Входить, не помічаючи його, Мати Убу.
Пітьма кромішня.

Мати Убу. Нарешті якийсь захисток, я тут одна, все обійшлося, але я тікала стрімголов: за чотири дні перетнути всю Польщу. Всі нещастя окошилися на мені водночас. Як тільки цей товстий осел поїхав, я пішла в підземелля, щоб заволодіти скарбом. Незабаром по тому мене мало не каменували Бугрелав і його зграя. Я втратила мого охоронника Жірона, який був такий закоханий у мої принади, що млів од захвату, бачачи мене, і навіть, мене так запевняли, не бачачи мене, він весь світився ніжністю. За мене, бідолашний хлопець, дав би порубати себе на шматки. Він доказав це на ділі — Бугрелав посік його на капусту. Піф, паф, пан! Я вже думала — мені смерть. Але мені вдалося втекти, переслідуваній розлюченою юрбою. Я вибігла з палацу, прибігла до Вісли, проте всі мости охоронялися. Тоді я переплила річку, сподіваючись, що мої переслідувачі відстануть. Шляхта теж піднялася на ноги для погоні за мною. Тисячі разів я могла загинути, оточена звідусіль поляками, що завзялися мене згубити. Нарешті мені пощастило приспати їхню пильність, і я чотири дні тікала снігами мого снігового королівства, щоб забитися аж сюди. Чотири дні в мене ріски в роті не було. Бугрелав мені дихати не давав... І ось я нарешті врятована. З утоми і холоду ледве стою на ногах. Але мені дуже хотілося б знати, що сталося з моїм товстунчиком, з моїм високошановним чоловіком. Це для нього я брала гроші. Це для нього я крала риксдалі. Це для нього ішла на хитрощі. Його казначейський кінь міг здохнути з голоду: йому так часто не дістається вівса, небораці. Що й казати, гарна історія. Але, на жаль, я втратила мій скарб! Він у Варшаві, його може знайти, хто захоче.

Батько Убу (ще вві сні). Хапайте Матінку Убу, відріжте їй вуха!

Мати Убу. Ой лишенько! Куди я попала? Голова йде обертом. Свят, свят, свят!

От мені у чуді явлення:
добродій Батечко Убу спить біля мене.

Треба виявити гречність. Ну що, мій товстунчику, добре ти виспався?

Батько Убу. Препогано. Надто вже сутугуватий цей ведмідь! Бій ненажерливих з твердими, але ненажерливі геть з'їли й поглинули твердих, ти в цьому переконаєшся, коли розвидниться. Чуєте ви, мої вірні охоронці?

Мати Убу. Що він верзе? Відтоді як він поїхав, ти ще подурнішав. Кому це він?

Батько Убу. Котісе, Пілю, відповідайте, сто чортів! Де ви запропастилися? Ой-ой! Мені страшно. Та ось заговорили. Хто це говорити? Не ведмідь же, я так думаю. Хай ти скажишся! Де ж це мої сірники? Ага, згубилися у битві.

Мати Убю (набік). Треба скористатися нагодою і темрявою, розіграти перед ним надприродну прояву і вирвати у нього прощення за мою крадіжку.

Батько Убю. Святим Антонієм свідчуся — говорять. Грім і блискавка! Хай мене повісять!

Мати Убю (грубим голосом). Авжеж, добродію Убю, справді, говорять, і говорять так, як звучатиме сурма архангела, збираючи з тліну й земної персті умерлих! Слухай же цей суворий голос. Це голос святого Гавриїла, який хоче дати тобі добрі поради.

Батько Убю. Ага, саме так!

Мати Убю. Не перебивай мене, а то я замовкну, і буде тобі капут!

Батько Убю. Хай йому біс! Мовчу, більше нічирк. Говори далі, прояво!

Мати Убю. Так ось, добродію Убю, ти відпас собі черево!

Батько Убю. Відпас, атож.

Мати Убю. Помовч, ради Бога!

Батько Убю. Як же це так? Хіба ангели клянуться?

Мати Убю (набік). Чорт! (Веде далі). Добродію Убю, ти одружений?

Батько Убю. Авжеж, з останньою каргою!

Мати Убю. Ти хочеш сказати, що в тебе гарна жінка?

Батько Убю. Страховисько. Вона вся в пазурах, не знаєш, як підступитися.

Мати Убю. Треба брати її ласкою, сір Убю, і якщо ти так до неї підсипишся, то побачиш, що вона чисто тобі Венера.

Батько Убю. Хто тобі сказав, що вона бенеря?

Мати Убю. Ти недочуваєш, добродію Убю. Нашорош свої вуха. (Набік). Але поквапмося, світанок уже близько. Добродію Убю, твоя дружина чарівна і знадлива, у неї жодної хиби.

Батько Убю. Помиляєшся: нема такої хиби, якої б у неї не було.

Мати Убю. Ану цить! Твоя жінка не зраджує тебе!

Батько Убю. Хотів би я бачити того, хто міг би закохатися в неї. Це відьма!

Мати Убю. Вона не п'є.

Батько Убю. Відтоді як я забрав ключа від пивниці. Раніше о сьомій ранку вона вже була п'яна, як ніч, і од неї несло, як од бочки. Тепер вона пахтється геліотропом, і дух од неї приємний. Але мені це байдуже. Тепер мені треба очі заливати!

Мати Убю. Дурбило! Твоя жінка не бере твого золота.

Батько Убю. Ні, аж дивно!

Мати Убю. Вона не замахорює жодного су!

Батько Убю. Свідок, добродій, наш благородний і безталанний казначейський кінь, ось уже три місяці не годований і мусить відбувати весь похід, через Україну, волочений за повід. Тому він так і відкинув копита на війні, бідолашний кандибя!

Мати Убю. Все це брехня, твоя жінка ідеал, а ти ірод!

Б а т ь к о У б ю. Все це щирісінька правда. Моя жінка дурисвіт-
ка, а ти ідіотка!

М а т и У б ю. Обережно, Батечку Убю.

Б а т ь к о У б ю. А й справді, я забув, з ким говорю. Ні-ні, я
зрікаюся своїх слів!

М а т и У б ю. Ти убив Венцеслава.

Б а т ь к о У б ю. Я тут не винний, їй-богу. Це так хотіла Матінка
Убю.

М а т и У б ю. Ти звелів убити Болеслава і Ладислава.

Б а т ь к о У б ю. Туди їм і дорога! Вони хотіли мене побити!

М а т и У б ю. Ти не дотримав своєї обіцянки щодо Бордюра і
згодом убив його.

Б а т ь к о У б ю. Краще було б, якби в Литві панував я, а не
він. Але зараз там не панує ні той, ні другий. Принаймні ти бачиш,
що я там не паную.

М а т и У б ю. У тебе тільки один спосіб добитися прощення за
всі свої лиходійства.

Б а т ь к о У б ю. Який? Я готовий стати святою людиною, я хочу
бути єпископом і бачити своє ім'я в святцях.

М а т и У б ю. Треба простити Матінці Убю крадіжку невеличкої
грошової суми.

Б а т ь к о У б ю. Он як! Гарзд, я її прошу, коли вона поверне
мені все, якщо вона дістане прочуханки і якщо воскресить мого
казначейського коня.

М а т и У б ю. Він схибнувся на цьому коні! Ох, я пропала, уже
світає.

Б а т ь к о У б ю. Зрештою я дуже радий, що знаю тепер напев-
не: моя люба половина обкрадає мене. Нині я це відаю з надійного
джерела. Омніс а Део сцієнція, що означає: Омніс — усе, всяке,
сцієнція — знання, а Део — від Бога. Всяке знання походить від
Бога. Ось вам пояснення цього явища. Проте Проява більше нічого
не говорить. А мені нема чим її потішити. Сказане нею дуже цікаве.
Диви, уже розвидніло. Господи, моїм казначейським конем свідчу-
ся, це Матінка Убю!

М а т и У б ю (злякано). Це неправда, я відлучу тебе від церкви.

Б а т ь к о У б ю. У, падло!

М а т и У б ю. Яка брутальність!

Б а т ь к о У б ю. Ох, це вже занадто. Тепер я добре бачу, що це
ти, стара карга! Якого дідька тебе сюди принесло?

М а т и У б ю. Жірон убитий, і поляки прогнали мене.

Б а т ь к о У б ю. А мене росіяни прогнали: розумні завжди знай-
дуть спільну мову.

М а т и У б ю. Скажи краще так: розумаха знайшов осла.

Б а т ь к о У б ю. Гарзд. А тепер він знайде клишоногого. (Кидає
на неї ведмедя).

М а т и У б ю (падаючи під вагою туші). Боже мій! Який жах! Ой,
умираю! Задихаюся! Він мене гризе! Він мене ковтає! Я у нього
в шлунку!

Б а т ь к о У б ю. Він же мертвий! Сміхота, та й годі! Та ні, схоже

на те, що й не зовсім! О Господи, він живий, рятуйтеся! (Видряпується на скелю). Отче наш, що єси...

М а т и У б ю (звільняючись від туші). Де ж він, де він дівся?

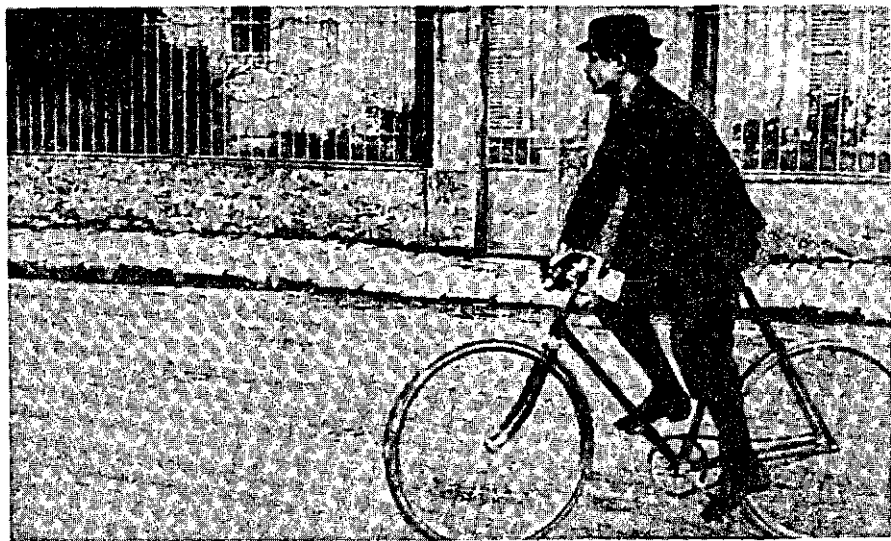
Б а т ь к о У б ю. О Господи, дай терпіння! Голова капустиана, ніяк її не спекаєшся. Він хоч мертвий, цей ведмідь?

М а т и У б ю. Та вже ж, бовдуре, він уже закоцюб. Як він потрапив сюди?

Б а т ь к о У б ю (знічено). Не знаю. Ага, згадав! Він хотів зжерти Піля і Котіса, а я його вбив одним ударом Отченаша.

М а т и У б ю. Піль, Котіс, Отченаш. Що це все значить? Він з'їхав з глузду, мій грошовий мішок!

Б а т ь к о У б ю. А я тобі кажу все, як було! А ти дурна як пень!

Альфред Жаррі. Фото 1898 року.

М а т и У б ю. Розкажи, як відбувався похід, Батечку Убю.

Б а т ь к о У б ю. Е ні, це надто довга розповідь. Скажу тільки, що, незважаючи на мою безперечну відвагу, всі мене били.

М а т и У б ю. Як, навіть поляки?

Б а т ь к о У б ю. Вони гукали: хай живе Венцеслав і Бугрелав! Мені здавалося, що вони хочуть мене четвертувати. Просто біснувати! А потім вони вбили Ренського!

М а т и У б ю. Мені це байдуже! Ти знаєш, що Бугрелав убив охоронника Жірона?

Б а т ь к о У б ю. Мені це байдуже! А потім вони убили бідолашного Ласція!

М а т и У б ю. Мені це байдуже!

Б а т ь к о У б ю. Але все-таки ти добралася сюди, падло! На

коліна перед твоїм хазяїном (хапає її й кидає навколішки), зараз я тебе скараю на горло.

М а т и У б ю. Ого, пане Убю!

Б а т ь к о У б ю. Ану цить! Починаю: викручування носа, видирання волосся, всаджування дерев'яного списа у вуха, виймання мозку через п'яти, роздирання заду, часткове або повне видалення спинного мозку з хребта (щоб знала, як бути захребетницею), не забуваючи про розтин плавального пухиря і, нарешті, відтворення відсічення голови святого Іоанна Хрестителя, все це взяте зі Святого письма як Ветхого, так і Нового завіту, звіреного, виправленого і доповненого присутнім тут фінансовим генієм! То як це тобі, дурепю? (Починає роздирати її).

М а т и У б ю. Зглянься, пане Убю!

Галас зчиняється біля входу в печеру.

СЦЕНА ДРУГА

Ті самі, Б у г р е л а в, вдираючись у печеру зі своїми солдатами.

Б у г р е л а в. Вперед, друзі мої! Хай живе Польща!

Б а т ь к о У б ю. Гей, трошки зажди, пане ляше. Зажди, поки я покінчу з моєю половиною!

Б у г р е л а в (крешучи шаблею). Ах ти ж страхополох, жебрак, хуліган, шалиган, бусурман!

Б а т ь к о У б ю (відбиваючи удари). Ах ти ж поляк, пияк, ницак, мокряк, дурняк, смішняк, козак, кряк!

М а т и У б ю (теж б'ючись). Ах ти ж дундук, павук, жук, мамелюк, малюк, кухарчук, татарчук!

Солдати завзято атакують Батька Убю і Матір Убю, ті успішно відбиваються.

Б а т ь к о У б ю. Ого, скільки підкріплення!

М а т и У б ю. Не здається, ляшота!

Б а т ь к о У б ю. Зеленою свічкою свідчуся, скінчиться це нарешті? Ще один! Ах, якби сюди мого казначейського коня!

Б у г р е л а в. Насідайте, насідайте без упину!

Г о л о с з н а д в о р у. Хай живе Батечко Убю, наш фінансовий геній!

Б а т ь к о У б ю. Ага, от вони! Ура! Ми тут. Вперед, пробивайтеся, ми потребуємо вас, панове казначеї!

Вриваються охоронники, кидаючись у гуцу січі.

К о т і с. Ану геть, ляхи!

П і л ь. О, от ми знову разом, пане фінансисте. Вперед, вдармо міцно, розчистимо вихід, тоді ми врятуємося.

Б а т ь к о У б ю. О ні, це понад мої сили. Як він гатить!

Б у г р е л а в. Леле, мене поранено.

Станіслав Лещинський. Нічого, сір.

Бугрелав. Ні, мене тільки оглушило.

Ян Собеський. Налягайте, налягайте, вони пробиваються до виходу, негідники!

Котіс. Вже близько, тримайтеся купи. Ну от, я вже бачу небо.

Піль. Сміливіше, сір Убю!

Батько Убю. Ох, я наклав у штани. Вперед, сто чортів! Товчіть, тузіть, трощіть, убивайте, чорт! О, їх добре прорідили!

Котіс. На виході вартують тільки двоє.

Батько Убю (прибиваючи їх ведмежою тушею). Один і другий! Ху! Нарешті надворі. Тікаймо. За мною всі, живо!

СЦЕНА ТРЕТЯ

На сцені глухий куточок Лівонії, засипаної снігом. Батько Убю, Мати Убю та інші втікачі.

Батько Убю. По-моєму, вони припинили погоню.

Мати Убю. Атож, Бугрелав поїхав, щоб коронуватися.

Батько Убю. Я йому не заздрю на цю корону.

Мати Убю. Ти маєш цілковиту рацію, Батечку Убю.

Втікачі ідуть, зникаючи вдалечині.

СЦЕНА ЧЕТВЕРТА

Палуба корабля, що пливе повним ходом Балтикою. На містку Батько Убю і весь його почет.

Командир. Ах, який гарний бриз!

Батько Убю. Ось чому ми несемося з запаморочливою швидкістю. Ми робимо, мабуть, не менше мільйона вузлів на годину, і ці вузли так добре зав'язані, що їх уже не розв'яжеш. Щоправда, вітер у нас ззаду.

Піль. Він дурний, аж світиться.

У борт вдаряє вал, корабель лягає набік і зачерпне бортом воду.

Батько Убю. Ох! Ах! Боже! Нас перекинуло. Але ж він іде боком, він зараз перевернеться, твій кораблик.

Командир. Всі нагору, лавіруйте фоком!

Батько Убю. Та ні, тільки цього не вистачало! Не скупчайтесь усі на одному борту! Це небезпечно. А що, як вітер змінить напрям: ми всі підемо на дно і станемо поживою для риби.

Командир. Не відхиляйтеся, ідіть повним бейдевіндом!

Батько Убю. Та ні! Відхиляйтеся. Мені треба поспішати! Спускайтеся під вітер, чуєте? Якщо ми не відвернемося, це буде на твоїй совісті, окаянний капітане. Ми повинні будь-що відхилитися. Ах, так, тоді я беру команду на себе! Не повертайте другим бортом.

Хай ти западешся! Віддайте якір, тепер оверштаг, а потім левентик. Підніміть вітрила, згорніть вітрила, румпель ліворуч, румпель праворуч. От бачите, все йде дуже добре. Перескочимо оцей вал, і тоді все буде чудово.

Всі регочуть. Бриз міцнішає.

Командир. Спустіть гран-фок, візьміть риф у марселів!
Батько Убю. Непогано, навіть добре! Чуєте, панове екіпаж, спустіть гран-кок і потім у бар всі.

Багато хто качається від сміху. Через борт хлюпає вода.

Батько Убю. Який потоп! Усе це через маневр, зроблений за Нашим розпорядженням.

Мати Убю і Піль. Гарна штука — плавання!

Ще одна хвиля плеще через борт.

Піль (мокрый як хлющ). Бережіться Сатани і його помп.

Батько Убю. Сіре гарсон, принеси чогось випити.

Починається загальна пиятика.

Мати Убю. Ах, як приємно, що ми скоро знов побачимо любу Францію, наших давніх друзів і наш замок Мондрагон!

Батько Убю. Так, незабаром ми будемо там. Зараз ми на траверсі замку Ельсенор.

Піль. Від самої думки, що я знов вернуся в любу Іспанію, я відчуваю радість.

Котіс. Авжеж, і як ми здивуємо наших земляків розповідями про свої неймовірні пригоди.

Батько Убю. Ще б пак! А я призначу себе головним фінансистом Парижа.

Мати Убю. Знову! Як нас кинуло!

Котіс. Пусте, ми саме обігнули мис Ельсенор.

Піль. А тепер наш славний корабель помчить на всіх парусах свинцевими хвилями Північного моря.

Батько Убю. Це море люте й негостинне, і омиває воно береги Німеччини, названої так тому, що її населяють мовчуни-німаки.

Мати Убю. Ось що значить бути ерудитом. Кажуть, що цей край дуже гарний.

Батько Убю. Ах, панове, хоч який він гарний, а не вартий Польщі. Бо якби не було там Польщі, не було б там і поляків!

Кінець